

Rusya'nın İlhakı Sonrası Kırım ve Kırım Tatarları

MUHAMMED KOÇAK

- Kırım Tatar halkı bölge için ne ifade ediyor?
- Rusya neden ilhak boyutunda dramatik bir adım attı ve bundan beklentileri neler?
- AB ve ABD Rusya'ya karşı nasıl tavır aldı ve bundan sonrası için neler yapabilir?
- Türkiye bu meselenin neresinde duruyor?

Rusya Cumhurbaşkanı Vladimir Putin, 21 Mart tarihinde ilgili kararnameyi imzalayarak Kırım'ı ve yarımada içerisinde farklı bir statüye sahip olan ve Rusya'nın Karadeniz filosuna da ev sahipliği yapan Sivastopol'u¹² Rusya Federasyonu'na bağlayan son adımı attı. Rusya bu hamlesi ile Kırım meselesini çözmüş gözükse de, aslında durum, konunun tüm tarafları açısından oldukça karmaşık ve endişe verici bir hal aldı. Rusça konuşan nüfusun çoğunlukta olduğu Doğu Ukrayna'daki Donetsk'te³ ve Harkov'da⁴ da benzer bir senaryoyu uygulamaya koyan Rusya'nın hamleleri gerek bölgesel gerekse küresel düzeyde büyük kırılmaların da habercisi. Yüzyıllardır büyük bir sivil direniş örneği göstererek yurtlarına sahip çıkan Kırım Tatar halkı ise bu büyük kavganın tam merkezinde oldukça zor bir imtihandan geçiyor.

KIRIM TATARLARI

Tatarlar Kırım nüfusunun yüzde 13-15 kadarını teşkil etseler de bu halkı Kırım'da alelade bir azınlık grubu

1. Kırım Tatarcası: Akıyar

2. http://voiceofrussia.com/news/2014_04_11/Crimea-Sevastopol-included-in-list-of-Russian-constituent-entities-in-Constitution-9719/

3. <http://www.washingtonpost.com/blogs/worldviews/wp/2014/04/07/so-is-donetsk-the-next-crimea/>

4. <http://rt.com/news/ukraine-kharkov-rights-donetsk-202/>

olarak görmek tarihsel ve hukuki bakımdan mümkün değildir. Türk ve Müslüman olan bu halk bölgenin yerli halkıdır. İmparatorluk ve Sovyet döneminde maruz kaldıkları zulüm neticesinde İkinci Dünya Savaşı sonrasında tek fertleri kalmayınca kadar vatanlarından sürülen Kırım Tatarları büyük oranda ancak Gorbaçov döneminde vatanlarına geri dönme şansı elde edebilmişlerdir. 1980'lerden itibaren kendi imkânlarıyla vatanlarına geri dönen Kırım Tatarları'nın öz vatanları Kırım Yarımadası'nda dikkate alınacak bir nüfus yüzdesi elde etmesi bile oldukça dikkat çekicidir.

13. yüzyılda Altın Orda Devleti'nin Kırım yarımadasında Türk-İslam medeniyetini kesin olarak tesis etmesinin ardından, özellikle 16. yüzyılda devletin dağılmasının ardından Karadeniz havzasında ve Kıpçak steplerinde başat güç haline gelen Kırım Tatar Hanlığı'nın varisleri olan Kırım Tatarları yüzyıllardır birçok savaş, soykırım ve göçe maruz kaldı. 1774 yılında imzalanan Küçük Kaynarca Antlaşması'ndan dokuz sene sonra Rusya İmparatorluğu Kırım'ı ilhak etti. İlhakın ardından sınırları Kırım yarımadasının da ötesinde bugünkü Romanya'dan Kafkaslara uzanan Kırım Hanlığı'nda yaşayan Müslümanlar büyük bir baskı altına alındı. Bunun da ötesinde bu ilhakla birlikte Karade-

Muhammed KOÇAK

2013 yılında Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünden mezun oldu. 2011 yazında Moskova'da Puşkin Dil Enstitüsünde Rusça eğitimi alan Koçak, lisans öğreniminin bir senesini ABD'de Franklin & Marshall College'da geçirdi. Başlıca araştırma alanları Eski Sovyet coğrafyasında yaşanan siyasi ve sosyal dönüşümler ve Rusya'daki Müslüman azınlıklardır. Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde Yüksek Lisans öğrencisidir. İngilizce ve Rusça bilmektedir.

niz hakimiyeti Osmanlılardan Rus İmparatorluğu'na geçti. Özellikle 1853-1856 yılları arasında Kırım Savaşı Kırım Tatarları için büyük bir kırılma noktası oldu. Kırım Savaşı'nın ardından Rusya İmparatorluğu tarafından düşmanla işbirliği yaptığından şüphelenilen Kırım Tatarları'nın üzerindeki baskı iyice arttı. Bu süreçten sonra Kırım Tatarları'nın büyük bir kısmı baskılara dayanamamaya Osmanlı topraklarına göç etti. Göç yollarında Karadeniz'in karşısına geçmeye çalışırken yolda can verenler bir yana, göç edebilenler de Osmanlı topraklarında perişan oldu.⁵ Ardı ardına gelen Osmanlı-Rus savaşlarının yanı sıra iki dünya savaşında da Kırım Tatarları düşmanla işbirliği yapmakla suçlandı ve bugün halen anılan 18 Mayıs 1944 tarihinden itibaren tek bir ferdi yarımada kalmayınca kadar trenlere doldurularak Sibiry ve Özbekistan'a sürüldü. Sürgün sırasında gerek yolda gerekse vardıkları yerlerde gayri insani koşullardan ötürü yüzbinlerce Kırım Tatarı hayata veda etti.⁶

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Sovyetler Birliği'nde Kırım Tatar isminin bir ulus olarak anılması yasaklandı ve bu halk resmi olarak yok sayıldı. Hruşçov döneminde yurtlarına dönmek için ülke çapında protestolar düzenleyen Kırım Tatarları'nın bir kısmı yurtlarına dönebilmişlerse de, gerek dönebilenlerin gerekse Özbekistan ve Sibiry'da kalan Kırım Tatarları'nın üzerlerindeki baskı azalmadan devam etti. Ayrıca Hruşçov'un yumuşama politikalarına rağmen Kırım yarımadasına Slav unsurların yerleştirilmesine de hız verildi. Bu dönemde Kırım Tatarlarının özgürlük ve vatan mücadelesi Abdülcemil Kırımoglu gibi aktivistlerin yanı sıra birçok başka milletten yazar, düşünür ve aktivistler tarafından da desteklendi. Kırımoglu'nun mücadelesi, 19. yüzyıl sonlarından itibaren İsmail Bey Gaspralı'nın "dilde, fikirde, işte birlik" şiarı altında Türkçe konuşan bütün Müslümanların birliğini savunan fikir akımını yeniden canlandırarak Kırım Tatarlarının millet bilincini pekiştirdi. Aktivistler tarafından kurulan Kırım Tatar Milli Hareketi, 1960'lardan itibaren yeraltı faaliyetleri ile Kırım Tatar milli bilincinin devamı

için inanılmaz bir mücadele verdi. *Glasnost* adını verdiği açıklık politikalarıyla Sovyetler Birliği'nde değişim vaat eden Gorbaçov döneminde dahi Kırım Tatarları üzerindeki resmi politika değişmedi. Kırım Tatarları'nın vatanlarına dönüşü türlü oyunlarla engellenmeye çalışıldı. Bu dönemde Kırım Tatar Milli Hareketi tüm Kırım Tatarlarına vatana dönüş çağrısı yaptı.

1954 yılında kendisi de Ukrain kökenli olan Hruşçov döneminde Ukrayna'ya bağlanan Kırım, 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla bir anda bağımsızlığını kazanan Ukrayna'nın toprakları içerisinde kaldı. Fakat Kırım o yıllara kadar etnik kompozisyonu değiştiğinden dolayı yarımada bulunan Rusya Federasyonu'nda yaşayan soydaşlarına göre daha milliyetçi Rus etnik çoğunluktan ve Kırım içerisinde özel bir statüde bulunan Sivastopol'da yer alan Karadeniz Filosu'ndan dolayı yeni kurulan Rusya Federasyonu için oldukça önemliydi. Bu iki nokta, Rusya yanlısı Ukrayna Devlet Başkanı Leonid Kuchma döneminde herhangi bir şekilde problem teşkil etmese de, sonradan *Turuncu Devrim* sonrası Ukrayna'nın AB yanlısı dış politika hamleleri sonucu Rusya'nın gündemine girdi.

1990 yılı sonrasında Kırım Tatarları'nın bir kısmı vatanlarına geri döndüler. Ukrayna yönetimi tarafından da sosyal ve ekonomik hakları sağlanmak istenmeyen Kırım Tatarları kendi milli ve kültürel kurumlarını kurarak mücadelelerini sürdürdüler. Kırımoglu önderliğinde kurulan Kırım Tatar Millet Meclisi, Kırım Tatarlarının yurtlarına dönmesi için çaba sarf etmenin yanı sıra Kırım ve Ukrayna siyasetinde yer almaları için uğraştı. Böylece Kırım Özerk Cumhuriyeti Meclisi'nde kendilerini temsilen 14 milletvekilinin bulunmasını kabul ettiren Kırım Tatarları ayrıca Ukrayna Parlamentosu'nda (*Rada*) da belli oranlarda temsil edilebildi. Kazandığı her hakkı büyük mücadeleler sonucu elde eden Kırım Tatarları, haklarının en büyük garantisi olarak demokrasiyi gördü. Bu doğrultuda 2004 yılında Turuncu Devrim'e destek veren Kırım Tatarları, Ukrayna'nın AB üyeliğinin her zaman yanında oldu ve Ukrayna'da geçtiğimiz aylarda gerçekleşen protestolarda da Yanukoviç karşısında demokratik güçlerin yanında yer aldı. Fakat, 23 Şubat 2014 tarihinde Yanukoviç'in parlamento tarafından görevden alınmasının

5. Hakan Kırımlı, Kırım Tatarları Kimdir.

6. <http://www.iccrimea.org/scholarly/jopohl.html>

ardından oluşan durum neticesinde bölgedeki çıkarları tehlikeye giren Rusya Ukrayna'ya Kırım üzerinden müdahale etti. Rusya tarafından yönlendirilen paramiliter gruplar, Kırım Özerk Cumhuriyeti Meclisi'ni basarak Rusya yanlısı Rus Birlik Partisi Başkanı Sergey Aksenov'u özerk cumhuriyetin başbakanı olarak seçti. Yeni oluşan yönetim Rusya'ya bağlanmak için acele etti ve 16 Mart'ta gerçekleştirilen referandum neticesinde Rusya'ya katılma kararı aldı. Kırım Tatar Millet Meclisi ise hukuki dayanağı olmayan bu referandumu boykot ederek seçimlere katılmadı ve sonuç ne olursa olsun tanımayacağını açıkladı. Bu minvalde gerçekleştirilen referanduma boykot çağrısı Kırım Tatarlarında karşılık buldu ve referanduma Kırım Tatarları büyük oranda katılmadı.⁷ Ayrıca 29 Mart günü Kırım Tatarları, Milli Meclislerinde özerklik kararı aldılar.⁸

Kırım Tatarları yüzyıllardır yaptıkları gibi son olaylar karşısında da sivil direnişten yana oldular ve haklarını demokrasi ve hukuk ilkeleri çerçevesinde aramaya devam ettiler. Gerek Rusya İmparatorluğu, gerekse Sovyetler Birliği yönetimi altında maruz kaldıkları zulüm ve baskılara rağmen milli bilinçlerini korumayı başaran, vatanları olan Kırım yarımadasına sahip çıkan Kırım Tatarları, bugün de halen hayatta olan ve 1944 sürgünü dâhil Kırım Tatarları'nın gördüğü zulmün canlı şahidi olan Abdülcemil Kırimoğlu önderliğinde mücadelesine devam ediyor ve bu süreç içerisinde kesinlikle göz ardı edilmemesi gereken aktör olarak öne çıkıyorlar.

PUTİN VE RUSYA'NIN YENİ HAMLESİ

Rusya'nın başına geçtiği 2000 yılından itibaren Rusya Federasyonu'nu küresel bir aktör haline getirmek çabasında olan Putin, ilk ciddi hamlesini Kırım'ın ilhaki ile yapmış oldu. Ukrayna'daki krizin ardından gelen bu müdahale, Putin'in Sovyetler'in yıkılışını 20. yüzyılın en önemli felaketi olarak görmesi üzerinden okunarak ciddiye alınmalıdır.⁹ Kırım, her ne kadar

özellikle Karadeniz'e hakim konumu ve Rusya'nın Hazar Denizi'ni Kırım yarımadasına komşu Azak Denizi üzerinden uluslararası sulara açma projesi sebebiyle jeopolitik olarak oldukça önemli olsa da, Putin dönemi dış politikasının ancak küçük bir parçasıdır. Rusya'nın küresel aktör olmasının çevre ülkeleri kontrolü altına almaktan geçtiğini düşünen Putin, Rusya içerisindeki muhtar cumhuriyetler üzerindeki kontrolünü sağlamlaştırdıktan sonra Orta Asya, Güney Kafkasya ve Doğu Avrupa'ya yöneldi.

Rusya'nın Kırım'ı ilhaki sürecinde Sovyet dönemi propaganda mekanizmasının ardıllarının da oldukça etkili olduğu görüldü. Kırım Rusya tarafından öncelikle üzerinde Rusların yaşadığı, kendisi karar alabilen bir özerk cumhuriyet olarak gösterildi.¹⁰ Yukarıda da belirtildiği üzere Kırım yarımadasında yaşayan Rusların çoğu, bölgeye son yüzyılda getirilmiş yerli olmayan unsurlardır. Bu yüzden bu halkın kendi kaderini tayin hakkı Kırım yarımadası üzerinde söz konusu olamaz.¹¹ Ayrıca Ukrayna anayasasına göre Kırım Özerk Cumhuriyeti Meclisi'nin değil Ukrayna'dan kopma konusunda, herhangi bir konuda referandum yapması Ukrayna anayasasına göre mümkün değildir.¹² Gerçekleştirilen referandumda, seçmenlere özerk cumhuriyete daha geniş haklar veren 1992 Anayasası'nı kabul ya da Rusya'ya bağlanma seçeneği sunulmasına karşın mevcut durumun devamını içeren bir seçeneğin olmaması da mevcut durumdan memnun olan Kırım vatandaşlarının neden oy kullanmadığını anlamak adına önemli.¹³ 1994 yılında İngiltere, ABD ve Rusya arasında imzalanan Budapeşte Anlaşması, Ukrayna'nın nükleer silahlarından vazgeçmesi şartıyla Ukrayna'nın sınır güvenliğini bu ülkelerin teminatı altına almıştı. Bu anlaşma, Rusya'ya Ukrayna'nın topraklarını ilhak değil, aksine toprak bütünlüğünü koruması yönünde bir rol atfediyor. Ayrıca bugünkü mevcut durum ABD ve İngiltere'ye Rusya'nın müdahalesine karşı Ukray-

7. <http://www.voanews.com/content/crimean-tatar-leader-expresses-concerns-for-future/1886562.html>

8. <http://www.reuters.com/article/2014/03/29/us-ukraine-crisis-crimea-tatars-idUSBREA2S09320140329>

9. <http://news.bbc.co.uk/2/hi/4480745.stm>

10. http://www.gazeta.ru/politics/2014/03/15_a_5951217.shtml

11. <http://www.cfr.org/ukraine/why-crimean-referendum-illegitimate/p32594>

12. <http://edition.cnn.com/2014/03/17/world/europe/ukraine-vote-legality/>

13. <http://america.aljazeera.com/articles/2014/3/6/crimean-parliament-movestosecede.html>

na'nın toprak bütünlüğünün korunması hususunda sorumluluk yüklüyor.¹⁴

Kırım'ın ilhakinin hukuki geçerliliği oldukça problemlili iken bütün bu gelişmeler Rusya'nın Putin yönetiminde kendini konumlandığı nokta göz önüne alındığında daha da endişe verici bir anlam kazanıyor. Sovyetler Birliği'nin yıkılmasının ardından Batı dünyasına sorunlu bir ekonomik entegrasyon süreci geçiren Rusya Federasyonu, Soğuk Savaş'ın ardından geçen ilk on senede belirleyici bir küresel aktör olamadı. Soğuk Savaş'ın ardından oluşan statüko ABD'nin başat güç olduğu tek kutuplu bir uluslararası ortam yarattı. ABD her ne kadar bölgede stabilitiyi sağlamak için Önce *Rusya* politikasıyla Rusya'nın *Yakın Çevre* doktrinine¹⁵ destek verse de iki ülke, bazı eski Sovyet cumhuriyetlerinde 2000'li yıllarda gerçekleşen "Renkli Devrimler"de ilk kez gerçek anlamda karşı karşıya geldi. ABD bölge ülkelerindeki değişim rüzgârlarına açık destek verirken, Rusya bu ülkelerin kendi kontrolünden çıkmasını istemedi. Bu çerçevede Rusya'nın Kırım'a yaptığı müdahale ve burayı alması ile ilhak etmesi, Soğuk Savaş sonrası oluşan statükoya karşı attığı en ciddi adım olarak değerlendirilmelidir. Rusya bugüne kadar gerek Kafkaslarda gerekse Orta Asya'da kendi güvenliğini tehdit altında bulduğu yerlere müdahil olmaktan çekinmemiştir. Bununla beraber, Çeçenistan'da savaşı ve Abhazya'da ve Güney Osetya'da askeri müdahaleyi göze alabilen Rusya için Kırım bu örneklerden çok daha farklı bir yerde duruyor. Putin'in Kırım'ı ile yaptığı telefon görüşmesinde Ukrayna'nın SSCB'den ayrılmasını hukuksuz olarak nitelendirmesi¹⁶ Kırım'a yapılan müdahalenin ardından Ukrayna üzerinde yeni müdahalelerin olabileceğinin işaretini veriyor. Geçtiğimiz günlerde Ukrayna'nın doğu kentlerinden Donetsk'te ve Harkov'da da Kırım'dakine benzer olaylar çıkması¹⁷ ve Ukray-

na'yı ekonomik baskı altına almak amacıyla doğal-gaz fiyatlarına yaptığı zam bunun bir göstergesi.¹⁸ Bu yüzden bu müdahalenin meşrulaştırılması ya da bir fiili duruma razı olunması yakın zamanda Astana¹⁹, Transdinyester²⁰ ve şu an tahmin edemeyeceğimiz birçok bölgenin müdahalesine zemin hazırlayabilir.

Bu yüzden Kırım'ın ilhaki Orta Asya ve Güney Kafkasya'daki cumhuriyetler açısından da oldukça endişe verici. Sovyetler'in yıkılışını 20. yüzyılın en büyük felaketi olarak gören ve eski Sovyet ülkelerini Avrasya ekonomik birliği altında toplamak isteyen Putin'in agresif ve kararlı dış politikası, Ukrayna gibi çok yönlü pragmatik bir dış politika stratejisi güden Kazakistan ve Gürcistan ya da dış politikasında tarafsızlığı ilke edinen Türkmenistan gibi diğer eski Sovyet ülkelerini de bir seçim yapmaya itecektir. Kırım meselesine karşı Batı dünyasının alacağı tavır bu yönden de oldukça önemli. Zira Kazakistan, Moldova ve Gürcistan gibi ülkelerin kendilerini tehlike altında hissetmeleri halinde ilk planda Rusya ile masaya oturmaları oldukça muhtemel gözüküyor. Bu yüzden eğer ki Kırım'ın işgaline ve ardından gerçekleşmesi oldukça muhtemel olan yeni müdahalelere karşı bu ülkelere bir garanti verilmez ise, dünya 'yeni bir Soğuk Savaş'a merhaba demek zorunda kalabilir.

BATI CEPHESİNDE YENİ BİR ŞEY YOK

Rusya, Kırım'ı ilhaki ile gerek uluslararası hukuk, gerekse bölgesel ve küresel dinamiklere oldukça aykırı ve endişe verici sonuçlara sebebiyet verecek bir adım atarken, AB ve ABD'nin süreci tersine çevirecek bir adım atabildiğini söylemek oldukça güç. Bundan henüz birkaç ay önce AB ile Ortaklık Anlaşması'nın imzalanıp Ukrayna'nın Avrupa ile bütünleşmesi yolundaki desteklerini sokaklara dökülerek gösteren milyonlar, AB'nin Rusya'yı durdurmaya yönelik net bir tavır geliştirememesinden dolayı oldukça hayal kırıklığına uğramış durumda. ABD'nin Kırım konusundaki tepkileri de söylemin ötesine pek fazla geçemezken, Türkiye için şu ana-

14. http://en.wikisource.org/wiki/Ukraine._Memorandum_on_Security_Assurances

15. http://www.pearsonhighered.com/assets/hip/us/hip_us_pearsonhighered/samplechapter/0205189938.pdf

16. <http://www.trt.net.tr/trtavaz/kirimoglu-putin-le-kirim-i-konustu--haber-detay,120880.aspx>

17. <http://www.ft.com/cms/s/0/dcfaf4d0-c0bc-11e3-a74d-00144feabdc0.html#axzz2yVmW0TS2>

18. <http://www.bbc.com/news/business-26902522>

19. <http://www.eurasianet.org/node/68218>

20. <http://www.aljazeera.com/indepth/features/2014/03/transnistria-europe-other-crimea-201431313281452215.html>

kadar kamuoyu oluşturmada yetersiz kalsa da diplomasi anlamında gereken eforu sarf ettiği söylenebilir.

AB ülkelerinin Rusya'ya özellikle enerji konusundaki bağımlılığı ve yoğun ticari ilişkiler AB'nin Rusya'ya karşı net bir karar almasını engelleyen en önemli faktör olarak göze çarpıyor. Bu yüzden AB açıkladığı üç aşamalı yaptırım planında²¹ yalnızca ikinci aşamaya gelebildi. Buna göre Kırım'ın ilhaki konusunda Rusya'ya yaptırım uygulanması gereken üçüncü aşamaya geçilmezken, ilhak sürecinde rol oynamış bazı şahısların Avrupa'daki hesapları donduruldu. Daha önceden eğer Rusya Ukrayna'nın doğu bölgelerini de işgale başlarsa üçüncü aşamaya geçileceğini açıklayan AB'nin²² Harkov ve Donetsk'te alınan kararlara ne gibi bir karşılık vereceği merak konusu.

Bu şekilde bir politika izlenmesinde AB'nin farklı aktörlerinin işgal karşısında Rusya ile olan karşılıklı bağılıkları ölçüsünde farklı tutumlar takınmaları ve AB'nin karar almasında bütün üye ülkelerin onayının aranması oldukça etkili oldu. Özellikle Polonya gibi tarihsel olarak Rusya ile pek dostça bir geçmişi olmayan ülkeler Rusya'ya yaptırım konusunda daha "şahinçe" bir tutum takınırken, Almanya ve Hollanda gibi ülkeler daha temkinli davranıyor. Avrupa bloğunun içerisindeki çok sesli yapı doğal olarak Putin yönetimindeki Rusya'yı caydırmaya yetmiyor.

KIRIM TATARLARINI YALNIZ BIRAKMAMAK

Kırım yarımadasında işgal devam ederken Kırım Tatarları büyük bir ikilem içerisinde kaldılar. Ukrayna yönetiminde dahi birçok sosyal ve politik sorunla karşı karşıya kalan Kırım Tatarlarını bundan sonra daha büyük sorunların beklediğini söylemek mümkün. Örneğin Kırım Parlamentosu'nun, işgalin hemen öncesinde Kırım Tatarlarına mecliste sandalye tahsis edeceği sözünü işgalin hemen ardından unutmaması bunun bir göstergesi. Kırım'daki kurumların Rusya'ya entegrasyon süreci devam ediyor. Önümüzdeki günlerde Rusya'nın egemenliği altındaki Müslüman halklara karşı Ukrayna'ya nazaran daha güvenlikçi ve yer yer İslamo-

fobik yaklaşımları Kırım Tatarları'nın üzerindeki baskıyı artırabilir. Ukrayna yönetimi altında görece olarak sosyal, dini ve kültürel olarak Kırım Tatarı olarak yaşayabilen Kırım Tatarları'nı zor günlerin beklediğini söylemek şimdiden mümkün.

Kırım Tatar Milli Meclisi, yerli halkın haklarını korumak için büyük mücadele verirken bundan böyle AB'ye entegrasyon çabasındaki Ukrayna yerine bölgesel güç odağı haline gelen Rusya ile uğraşmak zorunda. Milli Meclis şu ana kadar hukuksuzluğun ve oldu-bitti çabalarının karşısında oldu. Kırım Tatarları'nın aldıkları bu kararlar, gösterdikleri duruş açısından oldukça önemli olsa da Rusya'nın hızla devam eden Kırım'ı entegrasyon sürecinin karşısında ne derece durabileceği tartışma konusu. Rusya'nın Kırım vatandaşlarına kimlik kartı dağıtmaya başlaması da ayrı bir problem. Zira Kırım Tatarları kimlik kartlarını almaları halinde işgali kabullenmiş olurlarken kimlik kartı almamaları durumunda ise birdenbire kendi topraklarında yabancı konumuna düşecekler.²³

AB ve ABD Rusya'nın uluslararası hukuk, bölgesel ve küresel dengeleri tehdit eden hamlelerini görmezden gelmemeli ve duruma müdahil olmak için daha fazla çaba sarf etmelidir. Rusya Kırım'ı takip eden süreçte en iyi ihtimalle, Doğu Ukrayna'da birkaç eyaleti daha ilhak edip bunu müzakere masasına taşıyarak Batı'nın şimdiye kadar koyduğu yaptırımları üzerinden pazarlığa gidecektir.

Türkiye bu süreçte asıl yönelmesi gereken toplumda Kırım üzerinde bir kamuoyu ve algı oluşturamadı. Mısır darbesine direnen Mısırlılar ve Suriye'de Esed'e karşı mücadele veren Suriye halkı Türkiye'den büyük bir maddi ve manevi destek görmüştü. Aynı algının Kırım'da da yaratılması halinde Kırım yarımadasındaki nüfusu 250 bin civarı olan Kırım Tatarları'nın soydaşlarından göreceği maddi ve manevi destek bölgede uzun vadede çok şeyi değiştirir. Bu konuda gösterilen çabanın Türkiye'deki Kırım Tatar diasporasının ötesine geçmesi gerekiyor.

21. <http://www.reuters.com/article/2014/03/06/us-eu-russia-ukraine-sanctions-idUSBREA251WI20140306>

22. <http://euobserver.com/foreign/123559>

23. <http://www.kyivpost.com/content/ukraine/crimean-tatars-despite-call-for-autonomy-face-dilemma-in-relations-with-russia-cooperate-or-boycott-341552.html>

SIYASET, EKONOMİ VE TOPLUM ARAŞTIRMALARI VAKFI
FOUNDATION FOR POLITICAL, ECONOMIC AND SOCIAL RESEARCH
مركز الدراسات السياسية والاقتصادية والاجتماعية

www.setav.org | info@setav.org | [@setavakfi](https://twitter.com/setavakfi)

SETA | Ankara

Nenehatun Caddesi No: 66 GOP Çankaya
06700 Ankara TÜRKİYE
Tel: +90 312.551 21 00 | Faks: +90 312.551 21 90

SETA | İstanbul

Defterdar Mh. Savaklar Cd. Ayvansaray Kavşağı
No: 41-43 Eyüp İstanbul TÜRKİYE
Tel: +90 212 395 11 00 | Faks: +90 212 395 11 11

SETA | Washington D.C.

1025 Connecticut Avenue, N.W., Suite
1106 Washington, D.C., 20036 USA
Tel: 202-223-9885 | Faks: 202-223-6099

SETA | Kahire

21 Fahmi Street Bab al Luq Abdeen
Flat No 19 Kahire MISIR
Tel: 00202 279 56866 | 00202 279 56985